

ETNISKĀ UN NACIONĀLĀ KULTŪRA

2.līmenis

ETNISKĀ UN NACIONĀLĀ KULTŪRA

- <https://prezi.com/runnu3r7vle/etniska-un-nacionala-kultura/>
- <http://profizgl.lu.lv/mod/resource/view.php?id=20790>

ETNISKĀ UN NACIONĀLĀ KULTŪRA

- Etnoss ir sociāla grupa, kuru vieno kopīgas kultūras vērtības.
- Etnosu bieži vien **dēvē arī par tautu.**
- Viena etnosa pārstāvjiem ir **kopīga valoda, tradīcijas, dzimtene.**
- Šiem cilvēkiem ir **kopīgi tautastērpi, folklorā, leģendas un mīti par izcelsmi, viņiem ir kopīga apdzīvojamā teritorija, reliģija.**

ETNISKĀ UN NACIONĀLĀ KULTŪRA

- **Etnosam** ir viena valoda, taču tai raksturīgi vairāki **dialekti**. Arī tradīcijas dažādos novados var būt atšķirīgas. Viens etnoss var arī sadalīties vairākos, ja to pārstāvjus vienu no otra norobežo valsts robežas vai dabiski šķēršļi (kalni, aizas, upes).

ETNOSA RAŠANĀS TEORIJAS

Par etnosu rašanos ir vairākas teorijas.

- **Primordiālisma (pirmsākuma) teorija.**
Viens no šīs teorijas aizsācējiem bija vācu filozofs **Johans Gotfrīds Herders** (1744-1803). Šīs teorijas piekritēji uzskata, ka etnosi līdz ar cilvēka rašanos. Tādējādi cilvēkam jau piedzimstot piemīt kādas tautas raksturs.
- **Konstruktīvisma teorija**
Šīs grupas pārstāvji uzskata, ka etnosi radās vēsturiskā procesā. "Ieceļojot jaunās zemēs un attālinoties no savu senču dzimtenes, cilvēki radīja arvien jaunas tradīcijas un līdz ar to arī jaunus etnosus."¹
- **Pjēra van den Berga teorija**
Pjērs van den Bergs (1933) ir beļģu antropologs un sociologs. Viņa teorijas pamatā ir uzskats, ka etnoss ir paplašināta radniecīga grupa.

ETNOSA RAŠANĀS TEORIJAS

Latviešu etnosam ir gara vēsture.

- Latvijā, kur dzīvoja daudzas mums nezināmas tautas, akmens laikmetā ienāca somugri un indoeiropieši.
- Bronzas laikmetā (1500.-500.g.p.m.ē.) Latvijas ziemeļu daļā izveidojās somugru pēcteču Baltijas somu etnoss, bet dienvidu daļā - indoeiropiešu pēcteči pirmbalti.
- Dzelzs laikmetā (500.g.p.m.ē.-500.g.) no pirmbaltiem izveidojās kurši, zemgaļi, sēļi un latgaļi. No Baltijas somiem radās lībieši jeb līvi.
- Līdz 17.gadsimtam atšķirības starp četrām baltu tautām izzuda un izveidojās vienota latviešu tauta. Līvu skaits strauji saruka, un lielākā daļa no viņiem saplūda ar latviešu tautu.

NĀCIJAS RAKSTUROJUMS

- Par nāciju tradicionāli sauc kādas valsts iedzīvotāju kopumu. Nāciju parasti veido valsts vadošais etnoss un vairākas nacionālās minoritātes.
- Vārds "*nācija*" tulkojumā no latīņu valodas nozīmē "*piedzimšana*". Tātad nācija vieno visus tos cilvēkus, kuri piedzimuši vienā valstī.

NĀCIJAS RAKSTUROJUMS

- Nāciju veido vairākas tautības (tautība - etniskā piederība). Šādas **nācijas**, kuras vieno **valstiskais princips**, dēvē par **politiskajām nācijām**.

NĀCIJA UN KULTŪRA

- Ar laiku katrai nācijai veidojas sava kultūra.
- Vispirms no daudziem valodas dialektiem, kas raksturīgi etnosiem, rodas kopēja literārā valoda (pirms nācijas rašanās, piemēram, Francijā literārajā valodā runāja tikai 13% iedzīvotāju). Pēc tam veidojas kopēji nācijas simboli (karogs, himna, svētki, tradīcijas)

NĀCIJAS RAKSTUROJUMS

- Kultūras pētnieki lieto jēdzienu "**nacionālā kultūra**". Tā ir kultūra, kuru pieņem visi nācijas pārstāvji. Šī kultūra radusies nācijas pastāvēšanas laikā. Reizēm lieto jēdzienu "**tradicionālā kultūra**". Tā ir kultūra, kura gadsimtiem ilgi bija raksturīga noteiktai teritorijai, tās izveidi nav ietekmējusi globalizācija.

ETNISKĀ IDENTITĀTE

- Ja cilvēks ir apguvis noteiktas sabiedrības grupas tradīcijas, tad var sacīt, ka viņš ir ieguvis attiecīgo kultūras identitāti.
- **Etniskā identitāte - personas izpratne par savu piederību kādai noteiktai etniskai grupai.**

ETNISKĀ IDENTITĀTE

- Viens no pirmajiem zinātniekiem, kas pētīja cilvēku izpratnes veidošanos par piederību kādai etniskai grupai, bija šveiciešu psihologs un filozofs **Žans Piažē** (1896-1980).

ETNISKĀ IDENTITĀTE

Savā pētījumā 1951.gadā viņš izvirzīja 3 posmus etniskās identitātes izpratnes veidošanās procesā:

- 6-7 gadus vecam bērnam veidojas fragmentāras zināšanas par savu etnisko piederību;
- 8-9 gadus vecs bērns jau apzinās sevi kā kādas etniskās grupas pārstāvi, pamatojoties uz vecāku nacionalitāti, dzimto valodu, dzīves vietu;
- 10-11 gadu vecumā etniskā identitāte izveidojas pilnībā.

NACIONĀLĀ IDENTITĀTE

- **Nacionālā identitāte ir personas identitātes un piederības sajūta vienai valstij vai nācijai.**

NACIONĀLĀ IDENTITĀTE

- Nacionālā identitāte neiedzimst. Tā veidojas laika gaitā.
- **Pozitīvā formā** nacionālā identitāte izpaužas kā **patriotisms** (dzimtenes, valsts mīlestība, darbs valsts labā),
- **Negatīvā formā** - kā **šovinisms** (ideoloģija, kuras pamatā ir uzskats, ka viena nācija ir pārāka par visām citām, ka tai ir tiesības pakļaut citas nācijas).

NACIONĀLĀ IDENTITĀTE

- Etniskā un nacionālā identitāte veidojas tad, kad cilvēks pieņem un ikdienā izmanto etnosam un nācijai raksturīgās tradīcijas.